

Byla C-536/22

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2022 m. rugpjūčio 10 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Landgericht Ravensburg (Vokietija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2022 m. rugpjūčio 8 d.

Ieškovai:

MW

CY

Atsakovė:

VR Bank Ravensburg-Weingarten eG

Pagrindinės bylos dalykas

Ieškinys dėl išankstinio grąžinimo kompensacijos grąžinimo, kiek tai susiję su nekilnojamojo turto vartojimo paskolos sutartimi

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės išaiškinimas, SESV 267 straipsnis

Prejudiciniai klausimai

1. Ar Direktyvos 2014/17/ES 25 straipsnio 3 dalies sąvoka „teisinga ir objektyvi kompensacija už galimas išlaidas, tiesiogiai susijusias su išankstiniu kredito grąžinimu“ turi būti aiškinama taip, kad kompensacija taip pat apima kredito davėjo negautą pelną, visų pirma būsimas palūkanas, kurias kredito davėjas praranda dėl išankstinio grąžinimo?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

Ar Sąjungos teisėje (konkrečiai – Direktyvos 2014/17/ES 25 straipsnio 3 dalyje) yra nustatyti reikalavimai kredito davėjo pajamoms, kurios gautos iš anksto gražinto nekilnojamojo turto vartojimo kredito reinvestavimo ir į kurias turi būti atsižvelgiama negauto pelno atveju, apskaičiuoti ir, jei taip, kokie?

Visų pirma:

- a) Ar nacionalinė apskaičiavimo taisyklė turi būti grindžiama tuo, kaip kredito davėjas faktiškai naudoja iš anksto gražintą sumą?
 - b) Ar pagal nacionalinę taisyklę kredito davėjui gali būti leidžiama apskaičiuoti kompensaciją už išankstinį gražinimą remiantis fiktyviu reinvestavimu į saugias tokios pačios trukmės kapitalo rinkos priemones (vadinamasis aktyvus ir pasyvus metodas)?
3. Ar į Direktyvos 2014/17/ES 25 straipsnio taikymo sritį taip pat patenka atvejis, kai vartotojas, remdamasis nacionalinės teisės aktų leidėjo numatyta teise nutraukti sutartį, pirmiausia nutraukia nekilnojamojo turto vartojimo kredito sutartį ir po to iš anksto gražina kreditą kredito davėjui?

Nurodomos Sąjungos teisės nuostatos

2014 m. vasario 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/17/ES dėl vartojimo kredito sutarčių dėl gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2008/48/EB ir 2013/36/ES bei Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (OL L 60, 2014, p. 34) 25 straipsnio 3 dalis

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) (Civilinis kodeksas), visų pirma 252 straipsnis, 490 straipsnio 2 dalis, 500 straipsnio 2 dalis, 502 ir 812 straipsniai

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 2019 m. sausio 11 d. ieškovai su atsakove sudarė nekilnojamojo turto vartojimo kredito sutartį (toliau – paskolos sutartis) dėl 236 000 eurų neto paskolos sumos, skirtos nuomojamam butui įsigyti. Remiantis paskolos sutartimi, iki 2029 m. sausio 30 d. nustatyta fiksuota paskolos palūkanų norma.
- 2 Paskolos sutartyje nurodyta, kad fiksuotos palūkanų normos laikotarpiu paskolos gavėjas gali iš anksto visiškai arba iš dalies įvykdyti įsipareigojimus tik tuo atveju, jeigu turi teisėtą interesą.

- 3 Remiantis paskolos sutartimi, išankstinio paskolos grąžinimo atveju mokėtina išankstinio grąžinimo kompensacija. Šiuo klausimu paskolos sutartyje numatyta, kad bankui turi būti atlyginama žala, kurią jis patiria dėl išankstinio grąžinimo. Paskolos sutartyje taip pat numatyta, kad ši žala apskaičiuojama remiantis aktyviu ir pasyviu metodu, kurį *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) pripažino leistinu ir pagal kurį daroma prielaida, kad lėšos, atlaisvintos grąžinant paskolą, tam pačiam laikotarpiui investuojamos į hipotekos lakštus. Atliekant šį skaičiavimą, be kita ko, reikia atsižvelgti į žalą, patiriamą dėl palūkanų normos sumažėjimo, kaip finansinį nuostolį dėl išankstinio paskolos grąžinimo, t. y. skirtumą tarp sutartinių palūkanų ir hipotekos lakštų, kurių terminas atitinka likusį iš anksto grąžinamos paskolos terminą, pelningumo. Be to, pagal paskolos sutartį mokamas atitinkamas administravimo išlaidų, susijusių su išankstiniu paskolos grąžinimu, mokestis.
- 4 2020 m. gegužės 19 d. pirkimo-pardavimo sutartimi ieškovai pardavė nuomojamą nekilnojamąjį turtą už 255 000 eurų. Ieškovas (pagal kontraktą tarnaujantis kariškis) darbdavio buvo perkeltas į kitą vietą. 2020 m. birželio 30 d. ieškovai nutraukė paskolos sutartį. 2020 m. birželio 9 d. raštu atsakovė informavo ieškovus apie 27 614,17 euro dydžio išankstinio grąžinimo kompensaciją, kurios ji reikalauja 2020 m. birželio 30 d. iš anksto grąžinus paskolą. Ieškovai šią išankstinio grąžinimo kompensaciją sumokėjo.
- 5 2021 m. balandžio 19 d. raštu ieškovai pareikalavo, kad atsakovė grąžintų išankstinio grąžinimo kompensaciją, ir šiame ieškinyje reikalauja grąžinti šią sumą.
- 6 Ieškovai mano, kad atsakovė neturėjo teisės reikalauti sumokėti išankstinio grąžinimo kompensaciją, nes paskolos sutartyje nėra pakankamai informacijos apie, be kita ko, išankstinio grąžinimo kompensacijos apskaičiavimą. Iš Direktyvos 2014/17 taip pat matyti, kad išankstinio grąžinimo kompensacija gali būti tik kompensacija už faktiškai patirtas išlaidas ir negali apimti kredito davėjo negautų palūkanų ar negauto pelno. Be to, ieškovai mano, kad hipotetinis apskaičiavimas pagal finansų matematikos formules yra neleistinas.
- 7 Atsakovės nuomone, sutartyje buvo pateikta visa pagal įstatymą reikalaujama pakankamos apimties informacija. Reikalaujamos kompensacijos dydį atsakovė grindžia *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) suformuota jurisprudencija, pagal kurią teisėtai grąžinus hipoteka užtikrintą kreditą kredito davėjas turi teisę į žalą, tiesiogiai susijusią su išankstiniu grąžinimu, jei paskolos gavėjas grąžinimo metu yra skolingas palūkanas pagal fiksuotą paskolos palūkanų normą. Suteikdami paskolas bankai paprastai turi refinansuotis ir savo ruožtu prisiimti ilgalaikius įsipareigojimus su refinansuotoju.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 8 Priimant sprendimą pagrindinėje byloje svarbu tai, ar ieškovai turi reikalavimo teisę pagal BGB 812 straipsnį (reglamentuojantį grąžinimo reikalavimą nepagrįsto

praturtėjimo atveju) į sumokėtos išankstinio grąžinimo kompensacijos grąžinimą. Taip būtų tuo atveju, jei atsakovė neturėtų teisės į išankstinio grąžinimo kompensaciją.

Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

- 9 Atsakovės reikalavimas sumokėti išankstinio grąžinimo kompensaciją galėtų būti grindžiamas BGB 502 straipsnio 1 dalimi. Tačiau jei ši nuostata būtų nesuderinama su Sąjungos teise, visų pirma su Direktyvos 2014/17 25 straipsnio 3 dalimi tiek, kiek kredito davėjui kaip išankstinio grąžinimo kompensacija priteisiamas visos žalos, įskaitant negautą pelną, atlyginimas, atsakovė neturėtų teisės į negautą pelną. Todėl ieškiny s dėl išankstinio grąžinimo kompensacijos grąžinimo turėtų būti patenkintas.
- 10 BGB 252 straipsnyje numatyta, kad atlygintina žala taip pat apima negautą pelną.
- 11 Pagal 500 straipsnio 2 dalį paskolos gavėjas bet kuriuo metu gali iš anksto visiškai arba iš dalies įvykdyti įsipareigojimus pagal vartojimo paskolos sutartį (pirmas sakiny s). Tačiau jei tai yra vartojimo paskolos sutartis, kuriai nustatyta fiksuota paskolos palūkanų norma, fiksuotos paskolos palūkanų normos galiojimo laikotarpiu tai galima padaryti tik tuo atveju, jei paskolos gavėjas turi teisėtą interesą (antras sakiny s).
- 12 Pagal BGB 502 straipsnio 1 dalį kredito davėjas išankstinio kredito grąžinimo atveju gali reikalauti „protingos išankstinio grąžinimo kompensacijos“. Ši nuostata nuo Direktyvos 2014/17 perkėlimo į Vokietijos teisę taip pat taikoma nekilnojamojo turto vartojimo kredito sutartims. Tačiau BGB 502 straipsnyje neapibrėžta, kas tiksliai turėtų būti laikoma protinga išankstinio grąžinimo kompensacija.
- 13 Vokietijos įstatymų leidėjas susilaikė nuo aiškaus Direktyvos 2014/17 25 straipsnio 3 dalies pirmame ir antrame sakiniuose nustatytų reikalavimų, kad galima reikalauti tik „objektyvios“ kompensacijos ir kad kompensacija „neturi viršyti kredito davėjo finansinių nuostolių“, perkėlimo.
- 14 Nacionalinėje jurisprudencijoje laikoma, kad kredito davėjo patirta žala remiantis BGB 502 straipsnio 1 dalimi ir toliau turi būti nustatoma pagal žalos atlyginimo teisės principus, todėl palūkanos, kurių negavo kredito davėjas, remiantis BGB 252 straipsniu taip pat yra atlygintinos kaip negautas pelnas net ir po Direktyvos 2014/17 perkėlimo į nacionalinę teisę.
- 15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, remiantis Direktyvos 2014/17 25 straipsnio tekstu ir struktūra galima rasti įvairių aiškinimo nuorodų.
- 16 Pagal Direktyvos 2014/17 25 straipsnio 1 dalies antrą sakinį valstybės narės turi užtikrinti, kad išankstinio grąžinimo atveju vartotojas turėtų teisę į bendros kredito kainos sumažinimą ir kad šį sumažinimą sudarytų likusio sutarties trukmės

laikotarpio palūkanos ir išlaidos. Tai tikriausiai reikėtų, kad palūkanų ir išlaidų už likusį sutarties galiojimo laikotarpį nereikėtų mokėti.

- 17 Kitas argumentas, kad nereikia atsižvelgti į palūkanas, kurios būtų susikaupusios paskolos iš anksto negrąžinus, yra tas, kad pagal Direktyvos 2014/17 25 straipsnio 3 dalies pirmą sakinį galima reikalauti padengti tik *tiesiogiai* su išankstiniu kredito grąžinimu susijusias išlaidas. Kyla abejonių, ar šios išlaidos apima palūkanas, kurios būtų susikaupusios tik tuo atveju, jei nebūtų buvę išankstinio grąžinimo.
- 18 Be to, tam galėtų prieštarauti ir Direktyvos 2014/17 25 straipsnio 3 dalies pirmame sakinyje esanti ribojamojo pobūdžio formuluotė „už *galimas* išlaidas“ (direktyvos 66 konstatuojamojoje dalyje yra panašus apribojimas „*galimas* išlaidas“). Taip yra todėl, kad išankstinio grąžinimo atveju kredito davėjas tikrai, o ne tik *galimai*, negauna tolesnių palūkanų mokėjimų.

Dėl antrojo prejudicinio klausimo

- 19 Jeigu Sąjungos teisė, visų pirma Direktyvos 2014/17 25 straipsnio 3 dalis, nedraudžia bankui reikalauti atlyginti visą žalą, įskaitant negautas pajamas, remiantis BGB 502 straipsnio 1 dalimi, tačiau tai yra nesuderinama su nacionalinėje jurisprudencijoje patvirtintu minėto reikalavimo atlyginti žalą apskaičiavimo metodu, ieškinys taip pat turėtų būti patenkintas, nes reikalavimas sumokėti išankstinio grąžinimo kompensaciją remiantis BGB 502 straipsnio 2 dalies 2 punktu yra atmestinas, jeigu sudarant sutartį vartotojas nebuvo informuotas apie apskaičiavimo metodą. Pagal BGB 502 straipsnio 2 dalies 2 punktą teisės į išankstinio grąžinimo kompensaciją netenkama, jeigu „sutartyje yra nepakankamai informacijos apie sutarties galiojimo laikotarpį, paskolos gavėjo teisę nutraukti sutartį ar išankstinio grąžinimo kompensacijos apskaičiavimą“. Šioje byloje atsakovė ieškovams tik nurodė, kad apskaičiavimas atliekamas pagal vadinamąjį aktyvų ir pasyvų metodą. Todėl atsakovė vėliau negalėtų apskaičiuoti savo žalos taikydama kitą metodą.
- 20 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo požiūriu, Direktyvos 2014/17 25 straipsnyje galima rasti įvairių išankstinio grąžinimo kompensacijos apskaičiavimo aspektų.
- 21 Iš Direktyvos 2014/17 25 straipsnio 3 dalies pirmame sakinyje įtvirtinto „objektyvios“ kompensacijos reikalavimo matyti, kad į skaičiavimus galima įtraukti tik konkrečias faktiškai patirtas išlaidas. Todėl fiktyvus skaičiavimas, pagrįstas finansų matematikos ar statistikos vertėmis, galėtų būti neleistas. Tai galėtų patvirtinti ir Direktyvos 2014/17 25 straipsnio 3 dalies pirmo sakinio formuluotė „kai ji pagrįsta“, visų pirma kai šis papildymas angliškoje („objective compensation, where justified“) ir prancūziškoje („objective, lorsque cela s'avere justifie“) versijose siejamas su objektyvumo reikalavimu.
- 22 Vis dėlto ir fiktyvių nuostolių kompensavimo galimybę patvirtina Direktyvos 2014/17 25 straipsnio 4 dalies antro sakinio formuluotė. Pagal ją

kredito gavėjui pateiktoje informacijoje „nurodomos <...> skaičiais išreikštos vartotojo išpareigojimų įvykdymo nepasibaigus kredito sutarties galiojimui pasekmės <...> ir aiškiai nustatomos visos naudojamos prielaidos. Visos naudojamos prielaidos turi būti tinkamos ir pagrindžiamos.“ Iš šios formuluotės būtų galima daryti išvadą, kad kompensacija apima ir tokius veiksnius, kurie nustatomi remiantis prielaidomis.

Dėl trečiojo prejudicinio klausimo

- 23 Atsakovės teisė reikalauti išankstinio gražinimo kompensacijos taip pat galėtų būti grindžiama BGB 490 straipsnio 2 dalies trečiu sakiniu, nes ieškovai ne tik iš anksto gražino kreditą, bet prieš tai taip pat pranešė apie sutarties nutraukimą. Jei į trečiąjį prejudicinį klausimą būtų atsakyta neigiamai, atsakovė turėtų teisę į negautą pelną. Kita vertus, jei į trečiąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, aiškinant BGB 490 straipsnio 2 dalį kiltų tie patys klausimai, kaip ir taikant BGB 502 straipsnio 1 dalį (pirmasis ir antrasis prejudiciniai klausimai).
- 24 Pagal BGB 490 straipsnio 2 dalį paskolos sutartį, kurioje numatyta fiksuota paskolos palūkanų norma ir paskola, be kita ko, užtikrinta nekilnojamojo turto hipoteka, paskolos gavėjas gali nutraukti prieš terminą, jei to reikalauja jo „teisėti interesai“ (pirmas sakiny). Toks interesas egzistuoja visų pirma tuomet, kai paskolos gavėjui reikia kitaip panaudoti paskolos užtikrinimui įkeistą turtą (antras sakiny). Paskolos gavėjas turi kredito davėjui atlyginti žalą, kurią šis patyrė dėl išankstinio sutarties nutraukimo (trečias sakiny). Pagal suformuotą *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) jurisprudenciją tokių išankstinio gražinimo kompensacijų apskaičiavimui taip pat taikomi žalos atlyginimo teisės principai, todėl remiantis BGB 252 straipsniu turi būti kompensuojamas ir negautas pelnas.
- 25 Nacionalinėje teisėje nesutariama, ar BGB 490 straipsnio 2 dalyje numatytos teisės nutraukti sutartį sąlygos yra siauresnės nei išankstiniam gražinimui taikomos sąlygos pagal BGB 500 straipsnį ir ar Direktyvos 2014/17 25 straipsnis taip pat turi įtakos BGB 490 straipsnio aiškinimui. Iki šiol BGB 490 straipsnio 2 dalies taikymo srityje vyravo nuomonė, kad aiškinant sąvoką „teisėtas interesas“ reikia remtis paskolos gavėjo ekonominės veikimo laisvės išsaugojimu būtent paskolos užtikrinimui naudojamo nekilnojamojo turto atžvilgiu. Tačiau, atsižvelgiant į direktyvą atitinkantį aiškinimą, daroma prielaida, kad, remiantis BGB 500 straipsniu, kiti teisėti interesai (pvz., skyrybos ar nedarbas) taip pat gali pateisinti išankstinį apmokėjimą.
- 26 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, daug kas leidžia manyti, kad Direktyvos 2014/17 25 straipsnis taip pat taikytinas, jei vartotojas nutraukia nekilnojamojo turto vartojimo kredito sutartį pagal BGB 490 straipsnio 2 dalį prieš išankstinį paskolos gražinimą. Direktyvos 2014/17 25 straipsniu siekiama užtikrinti minimalų vartotojų apsaugos standartą išankstinio gražinimo atveju. Šiuo atveju turėtų būti nesvarbu, ar prieš šį gražinimą papildomai pasinaudota nacionalinės teisės aktuose numatyta teise

nutraukti sutartį. Paprastai vartotojas net nežino, kad jo nacionalinėje teisėje šioms dviem situacijoms yra taikomos skirtingos nuostatos. Net jeigu jis žino apie abi galimybes, galbūt jis nutrauks sutartį „dėl atsargumo“. Jei direktyva tokiais atvejais nebūtų taikoma, daugelis vartotojų nepasinaudotų išankstinio paskolos grąžinimo teisės teikiama nauda pagal Direktyvos 2014/17 25 straipsnį.

- 27 Tai visų pirma taikytina tais atvejais, jei atsakydamas į pirmąjį ir antrąjį prejudicinius klausimus Teisingumo Teismas padarytų išvadą, kad anksčiau pagal nacionalinę teisę taikyti išankstinio grąžinimo kompensacijos apskaičiavimo principai pagal BGB 500 ir 502 straipsnius yra visiškai arba iš dalies nesuderinami su Direktyvos 2014/17 25 straipsniu. Jeigu išankstinio grąžinimo kompensacija, naudojantis teise iš anksto nutraukti sutartį pagal BGB 490 straipsnio 2 dalį, būtų apskaičiuojama kitaip nei tuomet, kai paskola grąžinama iš anksto pagal BGB 500 ir 502 straipsnius, susidarytų situacija, kad vartotojo, kuris iš anksto nutraukia kredito sutartį, padėtis tam tikrais atvejais gali būti blogesnė nei vartotojo, kuris pasinaudoja teise iš anksto grąžinti paskolą nenutraukdamas sutarties. Todėl, atsižvelgiant į šios teisės tikslą apsaugoti vartotojus, atrodo būtina, kad Direktyvos 2014/17 25 straipsnis būtų taikomas ir tuo atveju, kai sutartis nutraukiama prieš grąžinant kreditą.

DARBINIS VERTINIMAS